

'ואומר לו שמור ושמעת'. מה ענין לפסוק זה כאן? – נראה לפרש שהרי לא תיתכן שמירה לפני שמיעה, ומהו אומר שמר ושמעת את כל הדברים האלה? אלא 'שמיעה' היא לשון קבלה [וכמו לא שמעו אלי], והמדובר על דברים שאדם נודר ומקבל על עצמו – וצריך הוא להקדים את השמירה לדברי התורה, ל'שמיעה' – לפני שמקבל על עצמו את הנדר (עפ"י משך חכמה ראה יב, כח).

'מאי שמור ושמעת? אמר אביי: שמור – הבא תודה, ושמעת – הבא לחמה. רבא אמר: שמור – הבא תודה ולחמה, ושמעת – שלא תהא רגיל לעשות כן'. בספר שפת אמת פרש במה נחלקו; לאביי, הגם שמחויב להביא לחם, מכל מקום אינו בכלל הנדר שנדר ואינו עובר משום בל יחל דברו. ורבא סובר כיון שהדין מצריכו להביא לחם, הרי זה כאילו מפורש בנדרו והרי הוא בכל יחל. (ע' דרך נוספת בספר 'אור הישר').

'ולא יביא מחיטי מעשר שני אלא ממצעות מעשר שני'. הרמב"ם (בפירוש המשנה ובהלכות מעשה הקרבנות ספ"ז), וכן רש"י מכת"י פרשו שהמדובר כאן על הלחם, שאין להביאו מחיטי מעשר אלא ממצעות מעשר. ומחטים הלקוחות במצעות – מחלוקת, אבל הבהמה עצמה נראה שאפשר לקחתה מחיטי מעשר, וכן לקנות לחם בעד חטי מעשר [שהרי מקור דין זה נלמד משלמים, והלא גם שלמים יכול לקחתם באופן זה]. ודברי רש"י שכתב 'בהמה' אינם מובנים (עפ"י שפת אמת).
בספר מים קדושים (הובא בזבח תודה), וכן בחדושי הגר"ס כתבו שטעות הדפוס היא ברש"י, וצריך לומר 'לחם' כברש"י כת"י.

'תודה מהיכא קא ילפת לה, משלמים, ושלמים שם שם ממעשר'. בזבחים נ. דנו מצד דבר הלמד בגזרה שוה, כיצד חוזר ומלמד בהקש. ואולם לחמי תודה עצמם בכלל 'שלמים' הם, הלכך אין נחשבים 'למד מן הלמד' (עפ"י הראב"ד בפרוש לתו"כ, צו).

דף פב

'מה שלמים אין גופן מעשר אף תודה נמי אין גופה מעשר' – ואפילו לפי הדעה שאין דנין אפשר משאי אפשר, אין כאן לימוד דין חדש משלמים, אלא כיון שעיקר הדין שיכול להביא תודה ממעשר – משלמים למדנוהו, ובשלמים אין מציאות שיביא מגוף המעשר, שוב אין לנו לימוד על כך לתודה (חדושי הגר"ס).

ובגוף הדבר, הטעם שצריך לימוד על כך שאפשר ליקח שלמים ממצעות מעשר שני – שלא נאמר שממעט בכך מאכילת מעשר, שהרי מקריב האימורים למזבח, וגם הבשר אינו נאכל אלא לזמן מוגבל, וגם יכול לבוא לידי פיגול נותר וטמא. וכן בלחמי תודה (עפ"י חדושים ובאורים יב. ע"ש עוד בבאור הענין. וע"ע במה שפלפל בבית הלוי ח"א סוס"י כה).

'הלוקח... ובהמה לבשר תאווה – לא יצא העור לחולין'. על מקור ההלכה שאין לקנות בהמה לאכילת הדיוט ממצעות מעשר – ע' בתוס' שנלמד הדבר מדרשה המובאת בספרי.
ואולם הרמב"ם (בפירוש המשנה מעש"ש א, ד) כתב בשם הירושלמי שתקנת חכמים היא, אבל מדין התורה

יכול לקנות בהמה לבשר תאווה. [והדרשה בספרי באה ללמד שיכול להביא שלמים ולא עולות, אך לא שמענו חיוב הבאת שלמים. תדע, שאם כן מדוע אין לשמוע מאותה דרשה שאסור לקנות חיה] (מובא בשפת אמת).

מה לפסח מצרים שכן אין טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח, תאמר בפסח דורות שטעון מתן דמים...' פירוש, כיון שפסח מצרים אין בו מתן דמים למזבח, דין הוא שלא יבוא אלא מן החולין, אבל לדורות שנותנים מדמו ומאימוריו על המזבח, שמא אפשר להביאו גם מן המעשר שקדושתו יתרה (עפ"י רש"י ו'הדושי הרשב"א'. וע' בשפ"א).

(ע"ב) 'אין משיבין על ההקש'. פרש"י משום שאין אדם דן גזרה-שוה [והקש] מעצמו אלא אם כן קבלה מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני, הלכך גם כשיש מקום בסברא להשיב – אין משיבים. וכן כתב רש"י בסוכה (לא). שאין אדם דן מעצמו אלא קל וחומר. ואילו התוס' שם חולקים וסוברים שאדם דן מעצמו בשאר מדות מלבד גזרה שוה.

ויש אומרים שדברי רש"י בסוכה אינם אלא לר' יהודה (ע' בספרי האחרונים המצוינים בסמוך). וע' אריכות גדולה בכל הענין, בחדושי 'הר צבי' כאן.

ע"ע: רש"י גטין מא: וראש השנה ד. רמב"ן בספר המצוות, שורש שני; ספר הכריתות ב; מאירי שבועות לג: הליכות עולם ד; לימודי ה', טז; משנה למלך קרבן פסח ב, יג; רש"י ב"ק ב. והולין כ: ובהגהות מלא הרועים שם; תפארת ישראל ספ"ד דערכין; יד דוד; אגרות משה או"ח ח"א טז, ד.

וזו לשון החזו"א (באגרותיו, ח"ג נח): 'כונת רש"י בסוכה לא א' דקל-וחומר הוא דבר מכריח וקושיא, ואין צריך הבחנת החכם אם ראוי ללמוד ק"ו זה, אבל כל י"ג מדות אינן נאמרין מעצמן בהחלט אלא בשיקול הדעת אם כונת התורה כאן להקיש זה לזה, ואם נלמד זה מזה, ואם כונת התורה כאן לכלל ופרט. וכונת רש"י לק"ו ואביה ירק וגו' וכיו"ב. וחלילה שאין אדם רשאי ללמוד במה הצד ובכלל ופרט ודבר שהיה בכלל, וזה נסתר מכל הש"ס'.

זעולה גופה מנלן... ויקח את המאכלת...' ע' ברש"י ובתורא"ש סוטה יב:.. וע"ע במובא ביוסף דעת זבחים צז:

דף פג

מה אשם עצמותיו מותרין, אף כל עצמותיו מותרין. רבי עקיבא לשיטתו הולך שאין דנין אפשר משאי אפשר, הלכך אינו דורש מה אשם אין שפיר ושליא קדוש בו אף כל הזבחים, אלא דורש דבר אחר מההקש לאשם. וכאותו הטעם שצריך הוא ללמוד מחטאת שדבר שבחובה אינו בא מן המעשר, כי א"א לו לדרוש זאת מפסח, כמבואר בגמרא (פשוט).

ואולם לעצם הדין מודה רע"ק שאין שפיר ושליא קדוש [עכ"פ לענין זה שאין מקריבים את החלב ושתי הכליות של השליל. עתוס], אלא שנלמד הדבר ממקום אחר. וכן אנו נוקטים להלכה, כדעת האומר אין דנין אפשר משאי אפשר, ומכל מקום פסק הרמב"ם (מע"ה ק א) ששפיר ושליא אינם קדושים (ק"ן אורה זבחים צח).

את ההקש לעולה ולמילואים דרש רבי עקיבא כמו רבי אליעזר (רש"י כת"י). וצריך לפרש שהלימוד